

Elismeréssel kell adózni Beöthynek azért is, hogy forrásmunkáit ott keresi és találja meg, a hol azok tényleg vannak. E kor történetét Horváth Mihály s Ballagi Géza megírták. De Beöthy a közvetlen forrásokat is felhasználja: a szereplők leveleit, naplóit s az egykorú utazókat (Miss Pardoe, De Gerando). Módszere ebben a könyvében is az analogia. Példáért most is, mint mindig az angol történelemhez fordul, mert az ő szemüvegén a magyar és angol alkotmány két egy-testvér. Pedig helyesen jegyzi meg Concha Győző a kilenczvenes évekről írt tanulmányában, hogy ez a hasonlóság kissé erőltetett. Hogy lehet az — kérdi Concha — hogy *azonos szellemű alkotmány mellett az angolnak világuralma van, mi meg jóformán magunkkal sem rendelkezhetünk?* Felelet: vagy nincs hasonlóság a két alkotmány között, vagy ha van, az csak betűhasonlóság, a minék realis értéke alig van. Ez észrevétel (nem megrovásképen) szem előtt tartandó, s nem az a célja, hogy elriaszson valakit az angol intézmények példa gyanánt való tanulmányozásától, de igenis óvatosságot ajánl a felületes hasonlóság elfogadásában.

Azzal végzem ismertetésem, a mivel dr. Török végezte az első kötet ismertetését, hogy szakembernek, mert eredeti felfogással s kiváló kútfők felhasználásával van írva, a nagy közönségnek, mert széles politikai látókörrrel, az ifjúságnak, mert igazi tüzes magyar lelkesedéssel van tele minden sora, alig találhatni hasznosabb és tanulságosabb munkát, mint a Beöthy Ákos könyve.

Kristóf György.

Nagyszebenvidéki Kalauz

Führer durch Hermannstadt und dessen Umgebung. Hermannstadt, 1902.

A szebeni Kárpát-egyesület sokágú tevékenységének egyik üdvös eredménye ez a esinos könyvecske, melylyel a déli Kárpátok látogatását könnyítette meg ismét a derék egyesület. A szászsebesi, illetőleg hunyadmegyei havasoktól, a *Paríng* csoporttól keletre egészen a *Királykőig* kalauzol e kis munka, 27 szövegeképével tájékoztatva már előre is a magasabb hegyvilág szépségeiről s egy térképen szemléltetve Szeben város szövevényes útezainak, középületeinek elhelyezkedését.

A 127 lapra terjedő munka érdekes adalék hazarészünk ismeretéhez. Nagy-Szeben nevezetességei, története, főleg a Bruckenenthal muzeum, a XVI. század első felében jeleskedett Pempflinger Márk királybírónak műtörténelmi becsesel bíró palotájából alakult *tanácsház* s a *Kárpátmuzeum* bemutatása után a közel vidékre vezet a munka. Így ismerteti Sz.-Erzsébetfalvát, hol 1863-ig legjelesebb régészünk, Ackner Mihály régészkedett, *Sze'indek* (Stolzenburg) várát, *Vizakna* fürdőit,

a szebeniek kedvenc nyaralójául szolgáló s románstílusú templomáról is emlegetett *Kis-Disznódot* (Michelsberg), valamint a posztóiparával, a szebeni villanyvilágítás turbina berendezésével vonzó *Nagy-Disznódot* (Heltau) megismertette a Verestoronyig vezet. Ott a talmácsi grófoknak történelmünkben gyakran emlegetett várára a *Landskrone-ra*, a *Boicza* helység alatt látható *Vöröstoronyhoz* vezetés az alig egy év előtt megnyílt oltvölgyi vasúton a Lotru torkolatától ki Romániába Piatráig, s áttekintést nyújt főleg a Mihály vajdától is lakott *Kozia* zárdáról, a legutóbb államköltségen vonzó nyaralóvá és gyógyhelylyé alakított *Calimancesi* vidékéről. Most a magasabb régiokat veszi sorba s itt igen practicus útbaigazításokkal szolgál a ruházati, élelmi és másfajta felszerelési kellékekre nézve. A *Szebeni víz* forrásául szolgáló *Cibin* tengerszem (Jezer 1999 m.), a 2245 m. *Cindrelui*, majd az 1903 m. magas „*Auf der hohen Rinne*“, onnan az 1532 m. magas s a szebeni *hétbírák* erdészházában megszállót is kináló *Negovan mare*, az 1356 m. *Santa*, az 1305 m. *Gotzenberg*, az 1745 m. *Presba* s a 2034 m. *Verful mare* a szebeni hegység legkedveltebb kirándulási célpontjai.

A fogarasi havasokból a 2281 m. *Surul*, a 2004 m. *Frecki tó* (Jezer) s a felette emelkedő 2426 m. *Ciorta* után déli havasaink királyát, a 2544 m. *Nyegojt* mutatja be, a hova 1901 óta a hegy aljától egész a Nyegoj menházig 13 kilométer kényelmes ösvény (dr. Wolff Károly útja) vezet, bemutatva közbe még a *Serbotu* víz-esést is. Az 1540 m. magasságban épült s kényelmesen berendezett menháztól fennebb már csakis az *Ördöghíd* ajánlatos gyengébb turistáknak az haladás. Ott a sziklafalba vágott fokok segítségével a *Serbotu* havas 8 szakadékan segíti át a Kárpátgyelet a turistát.

Innen $\frac{3}{4}$ órányira fennebb már hatalmas szirtgörey zárja el a könnyebb haladás útját s fejünk, lábunk helyén legyen, ha tovább merészkedünk. Így aztán 3—4 óra alatt kiküzdhetjük magunkat a legszebb nézőpontok egyikére, a Nyegoj tetejére, a mely Szádeczky Lajos leírása szerint (Erdély 1892. évf.) „úgy emelkedik a fogarasi havasok legmagasabb csúcsai fölé, mint egykor szent László hadseregében — egy fejjel magasabbra.“

A Nyegojról a Strunga Drakulujon át a 2401 m. *Paltinán* át a 2043 m. *Bulca* tóhoz vándorolva, ha erőnk bírja 3—4 nap alatt a szédületes szirtgerinczen egészen a Királyköig, illetőleg a *Barcsához* s a mellett Zernyestig kalandozhatunk. A kerzi apátság romjai, a 2100 m. *Podragu-jezer* (az EKE elnevezése szerint: Szádeczky-tó) és a 2456 m. *Podragu-csúcs*, az Alsó-Árpásról elérhető *Taritza*-vízesés, majd a szászsebesi havasokon át *Petrozsényig* kínálkozó kirándulások mind gondosan le vannak írva.

Minderre a kalauzokat, az ösvények irányát, állomásait az éji tanyákkal pontosan megjelöli könyvünk. Végül egy szintén hasznos

fejezettel zárul a könyv. Közli a turista kalauzok dijszabályait, a menházak, hegyi lovak díjtételeit, azok kötelességeivel, jogaival együtt.

A hasznos munkához ajánlatos a bécsi csász. és kir. katonai földrajzi intézetben Nagy-Szeben környékéről tisztán turistai célokra közrebocsátott térképet is megszerezni. Ez a kitűnő kalauz példány-képpül szolgálhatna az EKE-nek hasonló kalauzok szerkeztésére.

Téglás Gábor.

Vorländer bölcsellettörténete.

Geschichte der Philosophie. I. Bd.: Philosophie des Altertums und des Mittelalters. II. Bd.: Philosophie der Neuzeit. Leipzig (Dürr) 1903. 292 + 540 lap. Ára 6:50 márka.

Szerző műve a *Kirchmann*-féle „*Philos. Bibliothek*“ 105. és 106-ik köteteként jelent meg. E vállalat tudvaleg a kiválóbb régebbi és újabbi philosophusok főműveinek egyetlen gyűjteményes kiadása, a melyben eddigelé Descartes, Spinoza, Kant, Aristoteles, Bacon, Berkeley, Bruno, Cietro, Comte, Condillac, Grotius, Hume, La Mettrie, Leibniz, Locke, Macchiavelli, Scotus Erigena, Fichte, Hegel, Platon, Schleiermacher művei jelentek meg német szöveggel és bőséges magyarázatokkal.

Művével a szerző azt a nagy hézagot akarja pótolni, a mely vagyon Überweg, Erdmann, Zeller, Fischer Kuno nagy művei, és Schwegler, Kirchner és Rabus stb. kisebb kompendiumai között. Főleg Schweglernek hézagosa, felületes és elavult művét akarja kiszorítani a diákság köréből a szerző. Úgy találja, hogy a bölcsellettörténet *egészt* tárgyaló mű még hiányzik a német szakirodalomban. Zeller és Falckenberg a bölcelet összfejlődésének csak egyes részeit, Windelband műve ellenben kizárólag a bölceleti problémák és fogalmak történetét tárgyalja.

A mű a bevezetésen kívül 2 kötetben öleli föl a bölcsellettörténet gazdag tananyagát. Az elsőben tárgyalja az ó- és középkori, s a második, igen testes kötetben az újabbkori bölcelet történetét. A másodiknak végén „Zeittafel“ cz. alatt közli Cusa Miklóstól kezdve egészen Nietzsche Zarathustráig a philosophusok főbb műveinek pontos czímét és megjelenési évét, valamint mindkét kötet végén „a philosophusok és irodalmárok“ jegyzékét. Kár, hogy Falckenberg művéhez hasonlóan a főbb bölceleti műszavak jegyzékét nem esatolta a műhöz.

A bevezetésben közelebbről a bölcelet nevével, fogalmával, a bölcsellettörténet módszerével, forrásaival és segédeszközeivel, nem